

Cynulliad Cenedlaethol Cymru Y Pwyllgor Cyfle Cyfartal

Adroddiad etifeddiaeth

Mawrth 2011

Cynulliad Cenedlaethol Cymru yw'r corff sy'n cael ei ethol yn ddemocrataidd i gynrychioli buddiannau Cymru a'i phobl, i ddeddfu ar gyfer Cymru ac i ddwyn Llywodraeth Cymru i gyfrif.

Gallwch weld copi electronig o'r adroddiad hwn ar wefan y Cynulliad Cenedlaethol:
www.cynulliadcymru.org

Gellir cael rhagor o gopiau o'r ddogfen hon mewn ffurfiau hygyrch, yn cynnwys Braille, print bras, fersiwn sain a chopïau caled gan:

Y Pwyllgor Cyfle Cyfartal
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Bae Caerdydd
CF99 1NA

Ffôn: 029 2089 8618
e-bost: Equality.comm@wales.gov.uk

© Hawlfraint Comisiwn Cynulliad Cenedlaethol Cymru 2011
Ceir atgynhyrchu testun y ddogfen hon am ddim mewn unrhyw fformat neu gyfrwng cyn belled ag y caiff ei atgynhyrchu'n gywir ac na chaiff ei ddefnyddio mewn cyd-destun camarweiniol na difriol. Rhaid cydnabod mai Comisiwn Cynulliad Cenedlaethol Cymru sy'n berchen ar hawlfraint y deunydd a rhaid nodi teitl y ddogfen.

Cynulliad Cenedlaethol Cymru Y Pwyllgor Cyfle Cyfartal

Adroddiad etifeddiaeth

Mawrth 2011

Y Pwyllgor Cyfle Cyfartal

Penodir y Pwyllgor Cyfle Cyfartal gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru i ystyried y dyletswyddau perthnasol a roddir gan Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006 i'r Cynulliad, Prif Weinidog Cymru, Gweinidogion Cymru neu'r Comisiwn, ac i gyflwyno adroddiadau ar hynny.

Pwerau

Sefydlwyd y Pwyllgor ar 26 Mehefin 2007 fel un o bwyllgorau craffu'r Cynulliad. Mae ei bwerau wedi'u nodi yn Rheolau Sefydlog y Cynulliad Cenedlaethol, ac yn Rheol Sefydlog 17 yn benodol. Mae'r rhain ar gael i'w gweld yn www.cynulliadcymru.org.

Aelodau Cyfredol y Pwyllgor

**Ann Jones
(Cadeirydd)**
Dyffryn Clwyd
Llafur

Mohammad Asghar
Dwyrain De Cymru
Y Ceidwadwyr Cymreig

Veronica German
Dwyrain De Cymru
Democratiaid
Rhyddfrydol Cymru

Janet Ryder
Gogledd Cymru
Plaid Cymru

Joyce Watson
Canolbarth a
Gorllewin Cymru
Llafur

Pwyllgor Cyfle Cyfartal 2007-2011 Adroddiad etifeddiaeth i'r Pedwerydd Cynulliad

Cyflwyniad

Sefydlwyd y Pwyllgor Cyfle Cyfartal ar 26 Mehefin 2007. Ei gylch gwaith oedd ystyried ac adrodd ar y dyletswyddau perthnasol sydd wedi'u cynnwys yn Neddf Llywodraeth Cymru 2006 a roddwyd i'r Cynulliad, y Prif Weinidog, Gweinidogion Cymru neu'r Comisiwn.

Mae'r Pwyllgor wedi cyflawni rôl bwysig o ddwyn i gyfrif Llywodraeth Cynulliad Cymru a Chomisiwn y Cynulliad, a thrwy ei waith ymchwilio, mae wedi darparu cyfleoedd i grwpiau rhanddeiliaid ac aelodau'r cyhoedd, na fyddai'n gallu lleisio eu barn fel arall, i ymgysylltu yn y broses ddemocrataidd. Credwn mai dim ond Pwyllgor Cyfle Cyfartal wedi'i sefydlu'n arbennig allai gynnal y rôl bwysig hon o graffu ar y ddyletswydd a roddir i gyrff cyhoeddus hyrwyddo a sicrhau cydraddoldeb, a byddem yn argymhell yn gryf y dylid sefydlu pwyllgor o'r fath yn y Pedwerydd Cynulliad.

Gwaith ymchwilio

Hygyrchedd Gorsafoedd Pleidleisio yng Nghymru

Hwn oedd ymchwiliad cyntaf y Pwyllgor a gyhoeddwyd ym mis Rhagfyr 2007. Nod yr ymchwiliad oedd asesu hygyrchedd gorsafoedd pleidleisio i bobl anabl yng Nghymru. Fel rhan o'i ganfyddiadau, canfuwyd bod nifer o bobl yn credu bod hygyrchedd gorsafoedd pleidleisio i bobl anabl yn gwella er bod llawer o waith i'w wneud eto. Mae'r Pwyllgor wedi gwneud nifer o argymhellion i Lywodraeth Cymru i wella'r sefyllfa.

Mae'r Pwyllgor wedi parhau i fonitro'r cynnydd a wnaed gan Lywodraeth Cymru i weithredu argymhellion yr ymchwiliad hwn. Ym mis Mawrth 2010, cynhaliodd y Pwyllgor sesiwn pellach o gyflwyno tystiolaeth gyda chynrychiolwyr o Scope Cymru, y Comisiwn Etholiadol a Chymdeithas Gweinyddwyr Etholiadol i weld a oeddent yn credu bod y sefyllfa wedi gwella, ac yna cafwyd sesiwn gyda'r Gweinidog dros Gyfiawnder Cymdeithasol a Llywodraeth Leol ym mis Medi 2010. Er ein bod yn cydnabod bod gwelliannau wedi'u gwneud, yr oeddem yn bryderus o hyd bod angen gwneud mwy o waith i sicrhau bod pob gorsaf bleidleisio yn hygyrch. **Byddem yn argymhell i'r Pwyllgor nesaf eu bod yn codi'r mater hwn gyda'r Gweinidog dros Lywodraeth Leol i asesu pa welliannau a wnaed ar gyfer etholiad Cynulliad Cenedlaethol Cymru ym mis Mai 2011, a pha wersi sydd i'w dysgu ar gyfer etholiadau yn y dyfodol.**

Materion sy'n effeithio ar Weithwyr Mudol yng Nghymru
Cynhaliodd y Pwyllgor ymchwiliad i'r materion sy'n effeithio ar weithwyr mudol yng Nghymru a gwnaed nifer o argymhellion i Lywodraeth Cymru. Yna cynhaliwyd sesiwn gyda'r Gweinidog dros Gyfiawnder Cymdeithasol a Llywodraeth leol i weld pa ddatblygiadau a wnaed i weithredu'r argymhellion. **Byddem yn argymhell bod y Pwyllgor nesaf yn rhoi ystyriaeth bellach i'r mater hwn yn y Pedwerydd Cynulliad, yn arbennig cyfleoedd cyflogaeth i weithwyr mudol cymwys.**

Byddem hefyd yn argymhell bod y Pwyllgor nesaf yn derbyn gwybodaeth gan Awdurdod Trwyddedu'r Gangfeistri ar ei gylch gwaith yn dilyn pasio'r Mesur Trwyddedu Gangfeistri (Estyniad i'r Diwydiant Adeiladu).

Gwasanaethau Addasu a Chynnal a Chadw Cartrefi ar gyfer Pobl Hŷn yng Nghymru

Cynhaliodd y Pwyllgor yr ymchwiliad hwn i archwilio'r materion sy'n wynebu pobl hŷn wrth iddynt wneud cais am wasanaethau addasu a chynnal a chadw cartrefi. Bu i ni ganfod bod y system o wneud cais am grantiau addasu cartrefi a chael y grantiau hyn i bobl hŷn ledled Cymru yn gymhleth ac yn aml yn anghyson. Bu i ni ganfod bod pobl hŷn yn aros am gyfnodau annerbyniol o hir am addasiadau, ac y gallai'r amseroedd aros hyn fod yn hwy i bobl sy'n byw mewn gwahanol rannau o Gymru neu mewn gwahanol fathau o dai.

Un o'n hargymhellion oedd bod Llywodraeth Cymru'n cyflwyno adroddiad blynyddol i'r Pwyllgor Cyfle Cyfartal ar y cynnydd a wnaed yn erbyn yr argymhellion yn yr Adolygiad o Grantiau Cyfleusterau Anabledd 2005, a'r argymhellion yn yr adroddiad hwn. **Byddem yn argymhell i'r Pwyllgor nesaf eu bod yn parhau i dderbyn adroddiad blynyddol ar gynnydd yr argymhellion hyn.**

Y Gwahaniaethu sy'n cael ei Brofi gan Bobl sy'n Byw gyda HIV gan Weithwyr Proffesiynol a Darparwyr Gofal Iechyd.

Ar ôl i Ymddiriedolaeth AIDS Cymru godi pryderon ynglŷn â hyn, cynhaliwyd ymchwiliad gan y Pwyllgor i asesu lefel y gwahaniaethu sy'n cael ei brofi gan bobl sy'n byw gyda HIV gan weithwyr proffesiynol a darparwyr gofal iechyd. Daeth y Pwyllgor i'r casgliad bod y sefyllfa wedi gwella ers i'r diwygiad i Ddeddf Gwahaniaethu ar Sail Anabledd yn 2005 newid y diffiniad o anabledd i sicrhau bod pobl sy'n byw gyda HIV yn derbyn yr un hawliau yn erbyn triniaeth annheg, fodd bynnag, roedd angen codi mwy o ymwybyddiaeth i wella'r sefyllfa

ymhellach. Cyflwynodd y Pwyllgor nifer o argymhellion i Lywodraeth Cymru i wella'r sefyllfa.

Roedd y Pwyllgor yn falch o glywed y Gweinidog dros lechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol yn datgan, yn ei hymateb ym mis Mehefin 2010, y gallai dderbyn y rhan fwyaf o'n hargymhellion. Yn ystod y ddadl yn y Cyfarfod Llawn, trafododd y Gweinidog y posibilïadau o gynnal ymgyrch ymwybyddiaeth genedlaethol gyda'i chymheiriaid yng ngweinyddiaethau eraill y DU. Ond, oherwydd cyfyngiadau amser, ni fu'n bosibl i'r Pwyllgor hwn olrhain camau gweithredu Llywodraeth Cymru i weithredu ein hargymhellion. **Byddem felly'n annog y Pwyllgor nesaf i gynnal sesiwn ddilynol i sicrhau nad yw'r mater pwysig hwn yn mynd yn angof.**

Hygyrchedd Gorsafoedd Rheilffordd yng Nghymru

Mae hygyrchedd gorsafoedd rheilffordd yn fater sy'n gallu effeithio ar unrhyw un sy'n defnyddio gwasanaethau rheilffyrdd yng Nghymru nid dim ond y rhai ag anabledd ond rhieni â phlant ifanc neu bobl sy'n ymdrechu gyda bagiau trwm. Cawsom hanesion nifer o bobl a oedd wedi profi problemau gyda phlatfformau â mynediad dros bont droed yn unig, lifftiau annibynadwy, bylchau mawr rhwng y trên a'r platfform a gwybodaeth annibynadwy. Er ein bod yn cydnabod y cyfyngiadau oherwydd y seilwaith sy'n deillio'n bennaf o'r cyfnod Fictoraidd, a'n bod yn croesawu'r gwelliannau sydd wedi'u gwneud yn barod, roeddem yn credu y gellir gwneud mwy, ac y dylid gwneud mwy, i wella hygyrchedd gorsafoedd rheilffordd yng Nghymru.

Roedd y Pwyllgor yn falch bod y Dirprwy Brif Weinidog wedi gallu derbyn yr holl argymhellion a wnaed gennym fel rhan o'r ymchwiliad hwn, naill ai'n llawn neu mewn egwyddor. Roeddem yn arbennig o falch ei fod wedi cytuno y dylai Llywodraeth Cymru ymgorffori materion hygyrchedd gorsafoedd i'r manylebau ar gyfer rownd nesaf masnachfaint Cymru a'r Gororau. **Byddem yn argymhell i'r Pwyllgor nesaf eu bod yn cynnal sesiwn dilynol gyda'r Gweinidog dros Drafnidiaeth a rhanddeiliaid eraill i asesu sut y gweithredwyd ein hargymhellion gan Lywodraeth y Cynulliad ac effaith hyn ar wella hygyrchedd.**

Effaith Polisi Llywodraeth Cymru ar Hygyrchedd y Gwasanaethau Trafnidiaeth i Bobl Anabl yng Nghymru

Yn dilyn ymlaen o'n hymchwiliad i Hygyrchedd Gorsafoedd Rheilffordd, penderfynodd y Pwyllgor gynnal ymchwiliad byr a fyddai'n canolbwyntio ar agweddau eraill ar drafnidiaeth gyhoeddus, yn cynnwys hygyrchedd gwasanaethau bysiau a

thacsis a'r cyswllt rhwng yr holl elfennau hyn. Bu i ni ymchwilio hefyd i'r materion sy'n ymwneud â chynlluniau teithio rhatach a'u heffaith ar allu pobl i ddefnyddio trafndiaeth gyhoeddus. Bu i ni nodi bod gwelliannau wedi'u gwneud, ond roedd hanesion rhai pobl o'u profiadau yn dangos bod angen gwneud gwelliannau pellach. Rydym yn gobeithio y bydd rhai o'r argymhellion ymarferol a wnaethom yn yr adroddiad hwn yn arwain at brofiadau gwell i bawb yng Nghymru.

O ystyried amseriad yr ymchwiliad hwn mor agos at ddiwedd tymor y Cynulliad, ni fu'n bosibl trefnu dadl mewn Cyfarfod Llawn ar yr adroddiad hwn. **Rydym yn aros am ymateb gan y Dirprwy Brif Weinidog i'n hargymhellion ac rydym yn argymhell bod y Pwyllgor nesaf yn codi'r mater hwn gyda'r Gweinidog dros Drafnidiaeth er mwyn sicrhau bod ein hargymhellion yn cael eu gweithredu.**

Meysydd gwaith eraill

Cyflog Cyfartal

Mae'r Pwyllgor Cyfle Cyfartal wedi bod yn bryderus iawn ynglŷn â'r gwaith o weithredu Cyflogau Cyfartal mewn llywodraeth leol ac mae'n monitro'r sefyllfa hon yn gyson. Mae'r Pwyllgor wedi ymrwymo nifer o gyfarfodydd i drafod y mater hwn ac mae wedi clywed barn undebau a chynrychiolwyr cyflogwyr. Rydym hefyd wedi cynnal sesiwn gyda'r Gweinidog dros Gyfiawnder Cymdeithasol a Llywodraeth Leol ac rydym wedi mynegi ein pryderon ynglŷn â'r amser mae'n ei gymryd i unioni'r bwlch rhwng cyflogau dynion a merched. **Rydym yn argymhell y dylai'r Pwyllgor nesaf yn y Pedwerydd Cynulliad barhau i fonitro'r broses o gyflwyno'r newidiadau ac effeithiau'r Ymgyrch Cyflog Cyfartal.**

Cyllidebu Cyfartal

Fel rhan o'i waith o graffu ar gyllideb ddrafft 2011-012, bu i'r Pwyllgor drafod gyda'r Gweinidog dros Gyfiawnder Cymdeithasol a Llywodraeth Leol y dulliau a ddefnyddir gan Lywodraeth Cymru i asesu effaith ei pholisïau a'i dyraniadau'r gyllideb ar wahanol sectorau o'r gymdeithas. Croesawodd y Pwyllgor y sicrwydd a roddwyd gan y Gweinidog bod y penderfyniadau cyllidebol wedi bod yn seiliedig ar asesiad o effaith ar gydraddoldeb, fodd bynnag, rydym yn argymhell i'r Pwyllgor Cyllid y dylid cyhoeddi'r canlyniadau hyn. **Byddem yn annog y Pwyllgor nesaf i barhau i graffu ar ffordd y mae Llywodraeth Cymru'n asesu effaith ei pholisïau a'i dyraniadau'r gyllideb ar gydraddoldeb ac i sicrhau bod y canlyniadau asesu yn cael eu cyhoeddi.**

Craffu ar Adroddiadau Cydraddoldeb Blynyddol

Drwy gydol y Pedwerydd Cynulliad, mae'r Pwyllgor Cyfle Cyfartal wedi craffu ar adroddiadau cydraddoldeb blynyddol Comisiwn y Cynulliad a Llywodraeth Cymru. Mae hyn wedi bod yn agwedd bwysig iawn ar ein gwaith craffu i sicrhau bod y ddau sefydliad yn sicrhau bod cydraddoldeb wrth wraidd eu gwaith. **Byddem yn annog y Pwyllgor nesaf i barhau i graffu ar adroddiadau cydraddoldeb blynyddol yn y ffordd hon.**

Darparu Gwasanaethau ar gyfer Pobl Ifanc Anabl

Derbyniodd y Pwyllgor wybodaeth gan y Gweinidog dros Blant, Addysg a Dysgu Gydol Oes ar y cynnydd a wnaed ers cyhoeddi'r adroddiad ar Ddarparu Gwasanaethau i Bobl Ifanc Anabl gan y Pwyllgor blaenorol yn 2007. Bu i'r Pwyllgor gydnabod bod swm sylweddol o amser wedi mynd heibio ers cyhoeddi'r adroddiad hwn, ac y **byddem yn annog y Pwyllgor nesaf i gynnal ymchwiliad newydd gan gasglu tystiolaeth gan grŵp newydd o bobl ifanc anabl.**

Cyfleoedd i bobl anabl gael gwaith

Ni chawsom gyfle yn ystod y tymor Cynulliad hwn i gynnal ymchwiliad i'r cyfleoedd sydd ar gael i bobl anabl gael gwaith. Fodd bynnag, hoffem amlygu'r mater pwysig hwn i'r Pwyllgor newydd a gofyn iddo ystyried gwneud gwaith yn y maes hwn yn y Pedwerydd Cynulliad.

Gweithio gyda Deddfwrfeydd eraill y DU

Mae gan y Pwyllgor Cyfle Cyfartal berthnasau gwaith da gyda'i gyfoedion yn Senedd yr Alban ac yng Nghynulliad Gogledd Iwerddon. Mae wedi cwrdd â'r ddau Bwyllgor yn flynyddol i rannu profiadau ac i ddysgu o waith ei gilydd. **Byddem yn argymhell bod y Pwyllgor nesaf yn adeiladu ar y berthynas dda hon ac yn parhau i gynnal y cyfarfodydd defnyddiol hyn gyda'i gyfoedion i drafod materion cydraddoldeb.**

Pwyllgor Cyfle Cyfartal
Mawrth 2011